

Instructions

سوال نمبر 3:
شہلا حسین دی کافیاں دا فکری تے فنی ویر واکرو۔

1. Give numbering to headings

تعارف:

2. Do not write lengthy paragraphs. Write medium sized paragraphs with headings.

شہلا حسین نے پنجالی جوں شاعری لکھی اہم تار شاعر
تے فکری رہنما اے اول سولہویں صدی وچ لکھنؤ پیدا

3. There should be around 12 headings for 16 marks question.

ہوئے تے اوہناں دا تعلق تاروں وچ سہیلہ خانی
شہلا حسین نے پنجالی زبان وچ کافیاں لکھ کر تصوف

4. Draw figures/diagram/flowchart where needed

عشق حقیقہ تے الہیاء دے ستر دے بگھام نوں عوام
تک پہنچایا اوہناں دی شاعری رسم پرستی تے مزیدی

5. Start new question from fresh page.

جمور دے خلاف بغاوت تے باہمی تکرار دا ردی اے
پنجالی ادب وچ اول صوفیانہ فکر دے مضمون ستوں

6. Each answer should start with Introduction and end with Conclusion.

سمجھ جان دے نے

7. Give more weightage to expressedly asked part/s of the question.

وما الحماة الدنيا لعب ولعوبة
اے دنیا سواٹے کھڈ تماشے دے کھووی نہیں۔

8. Change colour scheme for references to give them more visibility.

فکری پہلو

9. Manage time well

شہلا حسین دی کافیاں وچ فکری پہلو

10. Wide page borders are discouraged. Should be reasonable.

کافیاں اے اہم تار نے اپنی شاعری تو تصوف دی
منزلان تے کیتیاں تے ایس دنیا دی اصل حقیقت

11. Avoid writing wrong references.

وی دکھائی۔ اہم تار نے اپنی شاعری وچ
اوجور اے۔

وحدت الوجود

ثناء حسین نے وحدت الوجود دی منزل توں
ایس طرح بیان کیتاں اے کہ اللہ دی ذات ای انسان
دی ظاہری تے باطنی حقیقت اے اوس دے لغیر انسان
کجوی نہیں شاعر دیکھو

ربا میرے حال دا محرم توں
اندر توں باہر توں روم روم حرج توں
توں بے تاناں توں بے بانان سبھ کج توں
کہہ حسین فقیر فناں میں ناہیں سبھ توں

ایس کلام دے نال صوفی حضرات تصوف دی پیللی
سیر طہی پار کر دے نے

فنا فی الذات

تصوف دے رنگ و سبب دو جاہر علم فنا فی الذات
اے جید ا مطلب اپنی میں نال مقابلہ - ثنا میر تے صوفی
اپنی 'میں' توں مار کے ایس دنیا دی رنگینیاں توں اول
کر لیندا اے تے خیر اوناں دے نال اوینوں کوئی سروکار
نہیں ہوندا

۴ الی حسینوں جلا یا

نہ اوس مول لایا

نہ اودہ منگیا نہ اودہ پیر نایا

نہ اوس گنڈھ نہ سایا

جو آیا سو آیا

نہ گھر باری نہ مسافر

نہ اودہ مومن نہ کافر

فتاویٰ المرشد

تیسری منزل تے صوفی اپنا آب نون مرشد
 دے طابے لے آندا اے تے اوہنوں اپنا آب غلام بنادالے
 ۴ مدنی آن چنگی آن بھٹی صاحب پیری بندی آن
 شعر و لکھو۔

۴ صاحبان دی میں گولی بوساں
 تے گولیاں والے کم کر سیاں
 ایس شعر وچ شاہ حسین مکمل مرشد دے بنلا تے تے
 اوہناں نال عقیدت دا اظہار کر دے تے۔

فتاویٰ اللہ

تصوف دی آخری منزل وچ صوفی مکمل
 اوس وچ وچ آجاندا اے جیوں اوہنوں لہر شدہ وچ
 اللہ دے سوا کوئی نہیں نظر آندا۔

۴ چرخہ لوکے سائیں سائیں باٹھ لوکے توں
 کہے حسین فقیر سائیں دا میں نائیں سبھو توں

ایس شعر وچ حسین اپنا آب نون فقیری تے
 تصوف دے پہلو وچ لپیٹے کہ اللہ نون یاد
 کر دے نہیں۔ اوہناں دے نزدیک لہر شدہ اللہ اے
 سورج توں لے کر اوہی کرناں جھٹے جھٹے زمیں
 تے پھیلدیاں نے سبھو پاسے اللہ ہی اللہ اے۔

فتی پہلو:

شہادہ حسین نے کافی نون اظہارِ راز لعم بنایا۔
 اے صنف کیتائی آئیگ رکھدی اے جو سماء تے گائیکی لئی
 موزوں اے تے ہیٹ دی سادگی معنوی نون بڑھا
 دیندی اے۔

شہادہ حسین دی زندگی دا واقعے تے ادس دا اثر اوہناں دی بعد والی زندگی تے۔

اے دفعہ قرآن پڑھریاں ایک آیت دا ترجمہ

”اے دنیا سوائے کھید تماشے دے کھوی نہیں“

اویسے وقت قرآن بند کیتاں تے داڑھی مچھو منار
 گلپیاں وچ نکل آئے شہادہ حسین نے دنیا دا راز پالیا تے
 درویش بن گئے۔

علامت نگاری دا استعمال

شہادہ حسین نے علامتاں پاروں اپنے خیالات
 دا اظہار کیتا تے ایس دنیا دا فتی پہلو لوکاں آگے
 رکھیا۔ فرانس وچ علامتاں دا استعمال انیسویں
 صدی جد کہ شہادہ حسین نے سولہویں صدی وچ
 علامتاں نال ایس دنیا دے رنگ دکھائے۔

و کفی باللہ شہیدا
 ”اللہ دی گواہی کافی اے“

وکفی داذکر

شاہ حسین ری شامری وچ وکفی یعنی
کافی بیونا بیت بیونا داذکر ملدا اے ایس توں
مراد اے کہ اللہ بیس کا کافی بیونا بیت اے

اے دنیا کھیر تماشے توں علاوہ کجھ نہیں

علامتی نظام

شاہ حسین ز دو علامتاں استعمال کیتیاں
ان عورت دی (آ) چرخے دی

چرخہ انسانی جسم اے۔ انسانی جسم دنیا چہ انزا اے
انسانی جسم توں ترچن نال وی رلا یا اے کہ اولہ چرخہ
دنیا کے نامہ اعمال دی مانند اے۔ جدوں انسان
چرخہ لکدا اے اپنے اچھے برے اعمال دی چھلیاں
ادھائے دے چھلیاں بناؤا اے۔ غیر اولہ کھی (کوٹری)
وچ چھلیاں بنا بنا سوٹ دا۔ جیڑے اولہ آخرت
والے دن حساب دے گائے ایس توں علاوہ
چرخہ کتن والے دی لکناں چرخے وچ پھسیاں نے۔
یعنی اولہ کسی وی وقت مہ جاندا اے تے اوہنوں
بس ایس دنیا دی فکر پئی اے۔

مکدی گل :-

مکدی گل اے پٹی کہ انسان ایس دنیا
 وچ اچھے تے برے اعمال کر کہ جلا جاندا اے فیروز
 آخرت وچ اپنے اعمال دا حساب دے کہ دوڑ
 تے جنت جاندا اے۔ شاہ حسین نے قرآن پڑھنیاں
 ایس دنیا دی حقیقت پائی سی کہ ایہہ دل لال
 راکوئی فائدہ نہیں۔ لہذا اک نون آخرت لئی تیار ہو
 جان چاہی دا اے تاکہ اللہ آکے شرمندگی توں بچ
 جائے۔

۴ نی میں جانناں جوگی دے نال
 چاڑھ کہ کھب مٹی دے حال

سوال نمبر ۲
منیر نیازی کے اسلوب کے حوالے سے ادیان دا

ویروا۔

تعارف:

شاعری کے اہل جہات

منیر نیازی جدید پنجابی شاعری کی منفرد آواز
ہے۔ اوہناں دی شاعری موضوع کے اسلوب دونوں لحاظ
نال اپنے ہم اثر شاعرانوں واضح طور تہ و کھری نظر
آندی ہے اوہ داخلی کرب و خوف تینائی کے نام معلوم
انزلیشیاں تو علاقہ نظام و نوج پیش کر دے نہیں۔
منیر نیازی ڈر دا شاعر نہیں بلکہ سماج دی برائیاں
نوں علاقہ نظام استعمال کر کے بیان کر دے۔ منیر
اوہناں برائیاں نوں ختم کرن لئی حوالے وی دتے لے
نے۔

نظام پاروں معاشرے دا اصل روپ

منیر نیازی نے ایس معاشرے دا اصل رنگ اپنی
نظام و نوج عکاسی کر کے دیا ہے۔ شعر و سیکول و بکھو

کس دا دوش لئی کس دا نہیں
ایہ گلاں میوں کرن دیا نہیں

ایس شعر و نوج منیر نیازی نے یوٹی (جو یوٹا الہ)
نوں کوئی نہیں ٹال سکرا اوہ طے ہو چکیا ہے لے ایسی

دنیا دی حقیقت اے۔

غیر اک ہو شعروچ اکھدے نے۔

وپلے لنگھو گے تو بہ والے
راتاں بیوکے بھرن دیاں نہیں

یعنی جدوں انسان اپنی موزج مستی وچ بیوندا اے
اودوں اولوں کجھ سمجھ نہیں بیوندا جدوں اول وقت
گزر جائے نے تے راتوں اٹھو رونا اے تے اللہ کولوں
منگدا اے فیہ۔

انسان دی بے پرواہی تے ظالم سماج

منیر نیازی اکھدے نہیں انسان اپنی نفس دا محتاج
اے اور ایس لئی کسی وی حد تک چلا جائدا اے۔ تے ایس
شے دا لوک فائدہ چکدے نہیں۔

کجھ شہدے لوک وی ظالم سی
کجھ مینوں مرن دا شوق وی سی

انسان نوں اوہی شے صابری اے جدی تلاش
وچ اوہ دنیا بھلا پیندا اے تے اکھیر منیر اپنا ای نقصان
کری پیندا اے۔

۴ کھو اور غوی راہوں اکیاں سی
کھو گل وریج غم دا طوق وی سی

علامتاں دے نشان

منیر نیازی نے دنیا دی بے ثباتی تے تینائی دارنگ
ایس حول بصورت علامتی نشان نال در شنبیا اے کہ
پڑھن والا خیراں رہا جاندا اے اھو دے نہیں کہ انسان
ایس دنیا وریج کلا اے اوہ ایس دنیا دے روپ
نوں بہت دیر لا دیندا اے پھانچ
۴ وریج مینہ وریج ڈرد اجاواں راہ شی بیت ای کللی
اوس پلے مں اندای پچھاوے کولوں ڈریا دل دیلان والی
تینائی دا اے علام اے کہ پلے ای پچھاوے کولوں
شاعر ڈرد جاندا اے کیوں کہ اوہینوں پتہ اے کہ اوس لوں
علامہ اورے نال کوئی نہیں ریندا

سراج دی برائیاں

منیر نیازی نے اپنی علامتاں دے نشان والے
انداز نال سراج دا کالا چہرہ بھری حول بصورتی نالاں
بیان کیتا اے اوہ اھو دے نہیں کہ شیر سنناں ہو گئے نے
لوگ اگ دوسرے توہ آشنا نہیں - جدوں انسان نام معلوم
علاقیاں وریج جاو سدا اے تے اونان لوں پیر کوئی عجیب نظر اے نال
۴ سپ دی شو کیر لو کجے جیویں گلان کجے پیار دیں
ادھر ادھر تک تک بس شنگلاں شہروں پار دیاں

و کھدا اے - شعر وریج وی الجنیبت دا پہلو نظر انداز اے -

کماج دی برائیاں دا علاج

دو جے شہلراں نالوں ادوہ منیر نیازی کماج
دے کلاے چہرہ نال مقابلے دا علاج وی دیندے نیں۔
آکھدے نیں۔

۷ مینوں جیڑی رھن لگ جانداں فیر نہ اوس ٹوٹیا میں
راتاں دا سفر کردے کر دے دن دا سفر وی کٹیا میں
کہ جدوں انسان اک مشن دے اتے کام کر دا اے
تے کامیاب وی ہو جا نذا اے فیر اوہناں کھان ورج اورا
کوئی وی مقابلہ نہیں کر سکدا۔

ڈرتوں اڈھو بہت دے مظاہر

انسان بہت کرے تے کہہ نہیں سوسکدا
اوہ ایس دنیا نول مسخر کرن لئی پیدا ہو یا اے لے
آکھدے نیں۔

۷ کدے نہ ڈک کہ کدے کدے کدے نہ زخم ستا میں
کدے نہ بچھے مرے تکیا کونج جدوں وی کینا میں
جدوں انسان ٹول محنت کرن دا شوق لگ
جاے فیر اوہ بھل لوں بھل جاندا اے تے اسی مگن
ورج مگن ہو جا نذا اے۔

سانجھی بہت دا درس

آکھدے نیں۔

۷ پھر مری اوڑے لانجھا کدوہ کوئی تلھی تان
رانجھے لوں متا دتی کہ توں اوس وقت پیر لوں
بجالی نذا اے اُس دے نال شادی کر لیندا بوٹے لوں
بوٹا کیہ ہو جا نذا اے معاشرہ تے سدا توں ظالم سی تے وکے گا۔

صار کوئی تیرا وٹے مرزیا کچھ کہہ اور آسمان
غیر مرزے نون وی ہیلایت کیتی کہ بہت دے نال
ای ساری منزلان پار بیوند پانے۔

انت دا حوصلہ دیکھو

منیر نیازی دو قدم آگے ورہو کہ اگے کے
نے انسان اشرف المخلوقات کے اولہ ایس دنیا
نو تسخیر کرن لئی پیدا سو یا ایس دنیا دی پر
شہ اللہ نے انسان تئی بنائی کے۔

چاہوں جسے بندوی کردیاں

میں اے مٹانہ دنیا دا

بچھ دالک اشارہ کر کہ

کھوں لو اوں پاسہ دنیا دا

پر میں تے بچے انت نہیں دکھیا

دنوں دے دھونگے رازان داں

جے انسان نون اپنی سبحان کرن تا فن احوال

تے اولہ لا محدود سو جاننا کے غیر اورے آگے دنیا دی

کوئی وی رکاوٹ ادینوں لڑکے نہیں سکدی۔

مکدی گل :-

مکدی گل ای بیٹی کہ پالی منیر نیازی
 بیوزان نے ایس دنیا تے اورے نال بٹن دا طریقہ
 بڑے خوبصورت انداز نال مٹھیا اے اوہ ایس
 زمانے تے اوروں کے زمانے دے عظیم شاعران فرچوں
 اک شاعر نے - خوف دی علامت اے اصل وچ
 انسان لہو کرا کہ ایس معاشرے دی اصل دکھاں
 دا طریقہ اے جیڑا اونان نے اپنایا۔ پر ایس دے
 نال زندگی نوں حسین بناں دا طریقہ وی دسیا

Date: _____

سوال نمبر 8:
پیر فضل گجراتی نون پنجابی غزل داماں تران اھیا
جانداکے بیان کرو۔

فضل گجراتی دی حیاتی تے اک جھاٹ:

پیر فضل گجراتی پنجابی صوفی شاعری دا معروف
شاعر تے فکری رہنما سن۔ اوہ گجرات دے نواحی علاقے
نال تعلق رکھدے سن تے اوہناں دی شاعری وریج تصوف
عشق حقیقی تے اخلاقی اصلاح مرکزی موضوعات تے
پیر فضل گجراتی نے پنجابی زبان وریج کلام لکھ کھ صوفی
پیغام ماں نون نواحی سطح تک پہنچایا۔ اوہناں دا اعلیٰ
سداوا لوک، فہم تے اثر انگیزاں جو پنجابی صوفی روایت
نال جبریاں بھولکے پنجابی ادب وریج اوہناں دا مقام
ایک، مختص صوفی شاعر دے طور تے تسلیم کیتا
جانداکے۔

غزل دا مطلب

غزال ایہک، پیر نون اھدے تے جدوں اور
جھاڑیاں وریج پھنس جانداں اے تے اوری ایہک
چینغ نلدی اے اوس نون غزل اھیا جانداکے تے غزال
سوز اے چھڑی غزل وریج بھولی چاہیے۔ ایناں
شعراں دا کوئی حساب نہیں اے اپنی سوز نال بھولکے
جانداکے۔

Date: _____

غزل لوں لوان رنگ پیر فضل گجراتی نے دتا

۴ فضل پوراں زبیل دتا اے پنجابی دارنگ
یا الہی، دورِ حافر دے غزل خواناں دی خیر

پنجابی غزل لوں لوانے رنگ دتے

گجراتی اگھ دے

۴ ترے جو تیرے ستم تو بہ تو بہ
صیر ادل صیر احوصلہ اللہ اللہ

اونان نے پنجابی زبان دی بولی تے غزل لوں
لوان رنگ دتاتے اُس شاعری لوں غزل وریج بدل کہ
آب بند رنگ وریج ڈال لیا
شوقی تے چنیچل زبان

غزل دے حوالے نال آکھ منراجیہ انداز وریج

اپنی جان دین دا ذکر کیتا

۴ وقت انداز دے اولہ زچا پندرہ میرے کول بیٹا
کھول لیا بیج سورہ اوہنے نکل جان شتالی

کیتدے نیں پانچ سورہ کھولو تاکہ جان قبض

کرن والا فرشتہ تکلیف نہ دے زیادہ

Date: _____

شوخی تے حسن

اپنی عظیم انداز نال اپنی سوئے دی تعریف بیان کیتی
۽ جدرہ و بکھن میہکے سوئے لول سوئے شرمندہ لول

آکھرے نیں کہ میرا سوئے خدا ایسا سوئے کہ لنیادی
یوراں ہی اوہی لول ویکھری شرمنا جانیاں نیں

تصوف دارنگ چڑھایا

اپنے خزانال پریت دا نظیہ ایش طرح

کیتا کہ تصوف دی چادر پھیلا بیٹائی -

۽ ملی کہ لیا گل باہ گل اوں

میں قابو آگیا اقرار کر کے

شاعر ایش دنیا و راج "قالو ملتی" آکھو کہ بیٹھی جانے نہ گھراتے

۽ کیا چھ کو بیونے نے

نا بیوتا میں تو کیا نہ ہوتا

شوخی دارنگ

اللہ تالی ہم کلام ہو کہ اپنی غزل و راج آکھرے

۽ اللہ لول ملن دا آوارا و آوارا لے جیڑا

۽ حسن آوار ملن دا وعدہ ہوئے نال اسٹاڑے

خبرے محشر دے دن اوئے ایش آوار کسے دے

روز محشر و راج ہی مکمل آئے گا۔

Date: _____

پنجاب دی ریٹل بیتل دا ذکر

اپنی شاعری وچ پنجاب دی شاعری دا
ذکر وی کیتا تے اس دے کردار دا اثر وی نظر آیا
دل تے اھرا لے فضل پٹھ چھپ لے
میواں دی کرپے مثال قائم

مرشد دی لوڑ

گجراتی پوراں دا اعلام بویتا مرشد دی
لوڑ تے پیار پاروں اے

مگ جاندا فضل کنارے تے وچ غماں دے رگھو پنا
ول شاہ دی دریاں توں سکھو جے کینا کھتاری دا

اُبنان دا منیاں اے ویر کہ جیوں کوئی ڈوبدا
ہوئے تے اوہیوں مرشد دے پیارے دی لوڑ بوندی
اے تاکہ اوہ اس دنیا وچ زندہ رہ سکے

غزل وچ پیر فضل گجراتی نے مرشد دا ذکر
ہلی واری کیتا ایس توں پہلے کہ نہ وی ایس
مراخ قوم نہیں چکیا تے اوہیوں لا اپنا ہنر انداز
اے

Date: _____

مکدی گل :-

مکدی گل اسی ہنسی کہ پیپر فضل گجراتی
نے اپنی شاعری دے ذریعے لوکان لوں لوں منزل
کرن داہر لقمہ سنایا۔ اپنی شاعری وچ مرشد اذکر
پنجاب دی ریٹل ریٹل واز کر فی طریقہ نال تے شوخی
دا لہجہ صرف پیپر فضل گجراتی دی شاعری وچ نظر
اندازے صنف وچ شاعری کیتی تے روایتی
زنجیراں توڑ دیاں تے لوں منزل وچ ٹرن لاکھ
کیتا اے لویناں نے پنجالی غزل لوں لوں سمجھ
لوں رخ تے لوں موڑ دتا اے

غزل پوراں زبداں دتا اے پنجالی دارنگ
یا الہی دورِ حاضر دے شاعران دی خیر